

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 99347. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: St. Hallvards 900 års jubileum. — Pontifikalmessen. — Festandakten. — Det store festmøte. — Til messe etter oldkirkelig skikk. — 100 års jubileets avslutning. — 100 års jubileet feiret land og strand rundt. — Arendal — Bergen. — Drammen. — Kristiansand. — Porsgrunn. — Stabekk. — Stavanger. — Sylling. — Tønsberg. — Trondheim. — Herhjemme.

St. Hallvards 900 års jubileum.

Det var en vårdag at den unge Hallvard Vebjørnsen fra Husaby satte livet inn for å hjelpe «en av disse små» — vi kan så godt forestille oss hvor den vakre Lierdalen har vært fager den dag, med all sin blomstrende hegg rundt vann og fjord og med dryss av hvite frukttreblomster på alle veger. Det var en pur ung gutt som den dag fikk sin livstråd brutalt overskåret — for hans foreldre, bror, slekt og store vennekrets må det i første øyeblikk ha tatt seg likså meningsløst ut, som når tanke-løse hender bryter en blomstrende frukttregrein av så den aldri får bære frukt. Men Gud visste no som alltid hva han gjorde da han tillot niddings-dåden på det unge strålende liv. Han visste at alt hva Hallvard Vebjørnsen vilde ha kunnet utrette selv gjennom et langt og handlekraftig levnetsløp intet vilde være mot det hans offerdød vilde bli impulsen til — akk, det ofres jorden rundt så mange unge levende liv no om dagen. Om vi kunde tilegne oss som en levende kraft denne lære som St. Hallvard virkeliggjør!

Mens alt spirer og gror steg hans sjel mot sin evige bestemmelse — følgelig ble også seinere ned gjennom tidene hans dag en merkedag for bonden: kom ikke sæden i jorda tre dager før til tre dager etter «Hallvardsokk» ble det ingen velsignelse over den. På de gamle primstaver var derfor også staven merket med en masse små prikker, som skulde bety korn — for øvrig var dens symbol en kvernstein som henvisning til helgenens historie.

Var det derfor noe under at all vårens prakt var rykket inn i St. Hallvardskirken og hadde erobret den helt på helgenens 900 års dag? Og sikkert har han smilt det lyse varme smil som vant ham alle hjerter her på jorden, som takk for den hyldest, kjærlige hender i den menighet som bærer hans

navn hadde beredt ham i Oslo, hvis vernehelgen han var og er, men som no bare minnes ham i avisenes spalter. Her i hans lille kirke med den store menighet ble han feiret så meget desto inderligere, og blomsterprakten var det første synlige uttrykk for dette: Store blomstrende hegg-greiner dannet bakgrunnen for mengder av hvite pinseliljer og lyserøde roser, flankert av hortensienes pompøse blomsterveld. Grangirlander og banner i de pavelige farger dannet kirkens øvrige festbunad — men den store deltagelse i menighetens felleskommunion ved 8-messen var dog vel den vakreste hyldest som ble brakt alle gode tings giver: den Gud av hvem helgenene er reflekser.

Hadde kirken vært full ved 8-messen var den nærmest overfylt da

Pontifikalmessen.

tok sin begynnelse. Atter fikk Olav Sørum utfolde sine prøvede strategiske evner som ordensvern og det lyktes også å skaffe langt de fleste noe i retning av en plass, selv om den ble tilmålt etter redusert kriseomfang! Det forsterkede sangkor under ledelse av eksperten i gregoriansk musikk frk. Ella Østenstad hadde også nokså knepen plass — til gjengjeld fylte de hele rommet med vellyd. Dirigenten hadde valgt å framføre ekte gregoriansk musikk, nemlig *Missa de pluribus Martyribus*, supplert med en flerstemmig messe av Jos. Beltjens, og resultatet viste at koret trygt tør gå i gang med slike krevende oppgaver, iallfall så lenge frk. Østenstad leder det. Ved orglet var søster Cæcilie den sikre ledsager.

Med «*Ecce sacerdos*» av Renner ble biskopen mottatt da hs. høyerverdighet holdt sitt inntog. Pater Novatus og pastor Hogenes fungerte som diakon og subdiakon, mens sokneprest pater Notenboom var assisterende prest. Prekenen ble holdt av biskopen:

Høytelskede i Herren.

En dag for litt over ni hundre år siden lå en ung nordmann på en av sine kjøpmannsferder med sin fars skip ved kysten av Gotland. En gotlandsk stormann, som het Botvid, kom til og gav seg i snakk med nordmannen. Han sa at det var noe fint og edelt ved den unge kjøpmannssønnen og sa da til ham: «Jeg ser nok, du er eslet til stordåd en gang i tiden.» Dette profetord skulde gå i oppfyllelse, for den unge mannen det ble rettet til var ingen annen enn han vi i dag minnes og hylder som en av de herligste blomster som har spiret fram av kristendommens jord i Norge, som en av Norges edleste sønner, en av Kristi Kirkes store helter. Det var St. Hallvard, sønn til storbonden og kjøpmannen Vebjørn på Husaby i Lier. I sannhet var han kalt til stordåd, men det som utgjør hans storhet er at han var tro mot sitt kall, slik at han gav sitt liv for sine kristne idealer. Med rette hylder vi ham derfor i dag, på ni hundre årsdagen for hans død, for såsom hans bilde enno den dag i dag pryder Oslo byvåpen, slik stråler han fremdeles som et lysende forbilde for oss norske kristne, og da særlig for den norske ungdom.

I St. Hallvard har vi et eksempel på hvorledes kristendommen, kort tid etter Hellig Olavs død, hadde formådd å gjennomtrengte nordmennene, forandre og fornye deres livssyn. Om det var noe som lå de gamle vikinger fjernt, så var det vel uselviskhet. Drap og blodig hevn for den minste forseelse mot deres gods eller ære hørte til dagsordenen. Ikke så med den unge kristne Hallvard. Om ham heter det at «han vilde alle mennesker vel, at han var kysk, redelig og dypt rettferdig». Han tålte heller urett enn å gjøre urett og tok seg til hjerte Herrens ord: «Vil noen trette med deg om din kjortel, så la ham også få kappen» (Matt. 5, 40). Derfor laget han seg to vekter slik at broren Orm alltid skulde få større part når de delte gods. Det er helt nye idealer, et helt nytt livssyn vi møter her: det kristne livssyn slik som det går fram av bergprekenen. Når et slikt livssyn kunde gripe en ung rik bondesønn, da kan vi forstå hvor veldig en makt kristendommen må ha hatt over de stolte vikingesinn i det samfunn han levde.

Men vi må huske på at kristendommen ikke er noen kollektiv foranstaltning, slik at det skulde være nok at massene bekjente seg til den for derved å ha det kristne sinnelag. Nei, kristendommen er en personlig overbevisning, en personlig bekjennelse til Kristus og hans evangelium, en personlig tilegnelse av Kristi ånd. Ingen kan i sannhet kalle seg kristen, når han ikke har en varm og begeistret kjærlighet til Kristus og hans idealer. En helstøpt kristen kan bare den bli som har en så ekte og dyp kjærlighet til Kristus at han kan si til ham: «For deg er jeg rede til å la meg rive i stykker». ...Slik var det hos Hallvard. Kristi ånd hadde grepet ham

i hans innerste dyp og skapt en hjertets og sinnets forvandling i ham: den var blitt hjerte og hjerte, kjød og blod i ham. Derfor var han rede til å la seg rive i stykker, til å gi sitt liv for de grunnsetninger Kristus har forkynt. Jeg kjenner ikke noe skjønnere og mer gripende en det som fortelles om hvorledes Hallvard satte sitt liv til å for å forsvare en stakkars kone som vilde flykte for sine forfølgere. Det var en fattig kvinne som Hallvard neppes engang kjente og som var ham helt uvedkommende. Forfølgerne anklaget henne for tyveri, og da kunde han ha sagt at det måtte partene avgjøre mellom seg. Men Hallvard har et kristent sinn og det bestemmer hans ferd og hans handlemåte. Han føler det som sin plikt å forsvare de vergeløse og uskyldig forfulgt mot vold og urett. Han ser jo at denne skropeelige kvinne ikke kan ha gjort det innbrudd hun blir beskyldt for, og han lar seg heller drepe enn å utlevere henne til voldsmennene. Han husker også Herrens ord: «Hva dere har gjort mot en av mine minste brodre, har dere gjort mot meg» (Matt. 25, 40). Jeg må her tenke på et ord som Snorre skriver i sin saga om Hellig Olav: «Olav vil heller oppgi kongedømme enn rettferdighet». Slik er det også med Hallvard. Helt spontant, uten å reflektere over det gir han sitt liv for å forsvare uskylden og rettferdigheten. Det er en selvfølge for hans sinn som var formet av Kristi ånd. Stillet plutselig og uventet overfor valget å gi etter for et urettferdig krav eller å være tro mot sin kristne overbevisning, velger han det siste som den naturligste ting i verden. Kristi ånd har grepet og formet ham slik at kristendommen ikke er forblitt en tom læresetning hos ham, en kappe som en tar på eller av etter som det passer, men liv, kjød og blod, ett med hans natur og vesen.

Derfor har også Gud herliggjort ham, gitt ham evig liv og gjort hans navn udødelig. Hans mordere søkkes liket i fjorden, idet de bandt en møllestein om det. Men Gud lot det flyte opp igjen, han vilde opphøye sin trofaste tjener og gi til kjenne at verdens ondskap ikke kan tilintetgjøre dem som elsker ham av hele sitt hjerte. Folk strømmet da til hans helligdom og priste Gud i hans trofaste tjener. Litt seinere ble han kåret til å være Oslo bispedømmes vernehelgen og hans bilde ble tatt som våpen for Oslo by, et tegn på hvor høyt nordmennene på den tid satte en mann som har levd etter kristendommens idealer og er død for dem.

Til stordåd var Hallvard eslet. Han sviktet ikke sitt kall med gav sitt liv for det. Til stordåd er også vi kalt, vi alle som har den lykke å være gjenfødt i Kristi dåp, og da særlig vi som eier den samme fullstendige kristendom som har formet St. Hallvard. Vi er hans arvtagere, vi er formet i den samme skole som han. I ham har vi et eksempel på hvorledes kristendommen må gjennomsyre oss, dersom vi ikke vil sviakte vårt kall til stordåd som adler og opphøyer og som gjør oss store i Guds øyne.

Kirkehistorien vet å fortelle om mange hellige menn og kvinner som har utført utrolige ting og gjort store undergjerninger, menn og kvinner som vi må beundre, men som det er oss umulig å etterlikne. I St. Hallvard derimot har vi en helgen som vi ikke bare må beundre,

men også i fullt monn kan og må etterlikne. Han var en alminnelig bonde- og kjøpmannssønn som stelte sine forretninger og sine åkrer på samme måte som hans sambygdinger, men han helliget sitt arbeid ved bønn og han vigsløt det til Gud. Og han er en av våre egne, vokst opp på norsk jord, med norsk lynde, typen på en ekte nordmann. Men denne nordmann var en kristen ung mann, ren og from og lydig, rettferdig og kjærlig mot sin neste som han betraktet som sin bror i Kristus uten smålige tanker om standsforskjell og verdighet.

Det ligger noe symbolsk i det faktum at St. Hallvards lik fløt opp igjen etter å være søkkt i fjorden, noe som innebærer en hellig forpliktelse for oss, og da allermost for våre norske katolske ungdom. Har vi lov til å la denne unge helgen ligge gjemt og glemt? Nei. Når Gud har gjort et mirakel for å herliggjøre ham, da er det for at vi, for at dere skal se opp til ham og lære av ham å forme deres liv etter Kristi ånd. Jeg kan ikke tenke meg et herligere forbilde for vår norske ungdom enn denne unge bonde- og kjøpmannsgutten, som gikk gjennom livet ren og from, rank og slank som en ridder uten svik. Og jeg kan ikke tenke meg noen mektigere vernehelgen og forbeder for det norske folk enn denne mann som gav sitt liv for å hjelpe en arm stakkar og tok seg sine medmenneskers nød og sorg til hjerte.

*

Ja, mine kjære venner, det er vår plikt å ta St. Hallvard fram i lyset, idet vi setter vår ære i å være helstøpte kristne liksom han, kristne som aldri går på akkord med det onde, men som er rede til å sette sitt liv til for våre idealer. Denne krigs blodige myrderier og grufulle ødeleggelser får mange til å spørre: hvorledes er det mulig at verden, etter to tusen års kristendom, er enno så ukristelig at den sønderriver seg som om Guds sønns milde evangelium aldri var blitt hørt? Svaret er meget lett: St. Hallvard gir oss det: så lenge menneskene, hver for seg, ikke vil tilegne seg kristendommens ånd og ikke la dens sæd spire og blomstre i seg, kan de aldri oppnå det fredens rike som Herren har lovet. Den hellige, dyrebare fred som utallige millioner sukker etter, kan ikke bli tilkjempet med panservogner av større kaliber og heller ikke med de tapreste og mest velutrustede hærer. Nei. Den vokser og hersker i de sjeler som gjør Kristi ord og Kristi ånd til sin mat og drikk. Først når menneskene har lært å tenke og handle kristelig kan de bli bedre, sunnere og edlere mennesker, som betrakter alle sine medmennesker som brødre og søstre. Det gjorde Hallvard og det var hans stordåd. Til oss står det da å ta den fram i lyset, så den også blir vår stordåd. Da er vi hans verdige arvtagere og da arbeider vi for verdens fred. Amen.

*

Festandakten.

om kvelden hadde samlet fullt hus. Til alles glede ble den celebrert av kirkens mangeårige sokneprest, vår så elskede gamle pastor Ugen, assistert av

St. Hallvard.

kirkens to nuværende prester. Ved denne leilighet avsang koret med stor virkning «O salutaris Hostia» av G. Capocci.

*

Det store festmøte

fant sted på selve St. Hallvardsdagen 15. mai. Som intet annet sted gjelder det at hjerterom også gir husrom som her ute i diminutive men uendelig hyggelige festivitetslokaler i Urtegata: hvordan det overhodet er mulig å skaffe plass til så mange som strømmer til hver gang det er «anledning», er en gåte — kan hende størst for arrangørene. Men faktum er at det alltid går an å være en del flere en lokalene har mulighet for å romme, så St. Hallvardsmenighetens hjertelag må være noe av et kosmos!

Ved denne anledning gjentok det samme seg: mennesker strømmet til og ble anbragt av St. Hallvardlagets elskverdige-bestemte formann Wilfred Fiala, og den vakre utsmykking med tulpaner og liljer samt et lite kunstverk av pater Novatus og broder Martin: en akvarell etter den berømte statue av St. Hallvard fra Botne kirke, som inntok hedersplassen på veggen. Da samtlige her i byen værende geistlige hadde innfunnet seg med hs. høyærverdighet biskopen i spissen — man måtte dog med beklagelse savne mgr. Kjelstrup, som dessverre atter er syk — ønsket Fiala velkommen og frk. Inger Luise Abrahamsen framsa vakkert og følt den skjønne Hallvardsekvens, bearbeidet av Ragnhild Foss. Akkompagnert av Rolf Østbye, som alltid fortreffelig, sang fru Karen Sundt, med sin yndige klokkeklare stemme en avdeling av norske sanger, hvorpå pater Novatus — i stedet for den syke mgr. Kjelstrup — holdt et interessant foredrag, hvori han bl. a. uttalte:

I et håndskrift, funnet i Utrecht, ser vi St. Hallvard som den internasjonale helgen — tilhørende den universelle Kirke som omspänner alle nasjoner og land. Det nasjonale, det miljøbestemte trer der i bakgrunnen, og det framheves mer det som han har felles med andre Kristi etterfølgere.

Fra barnsben av hadde kristendommen preget hans indre og ytre, og som så mange andre helgener nådde han modenhet i nådens liv før han fikk utfolde sitt naturlige liv. Og når en er moden for himmelen kommer høstens herre om man enn står ved det jordiske livs begynnelse. Hallvard nådde til Kristi fulle mål i en alder, hvori de allerfleste bare er i et begynnelsesstadium.

Dette internasjonale preg finner vi som sagt i den latinske saga, mens de funne bruddstykker av den norrøne saga setter mer lokal farge på dette bilde. Men vil vi at dette bilde skal vokse og bli levende virkelighet for oss, da må vi sette det inn i middelalderens miljø, i den tid han «ble meget påkalt» her i landet.

Vi vil da besøke Oslo omkring 1300-tallet under kong Håkon Magnussøn. Vi drar innover vegen fra sør og når Ekebergkleivene, hvorfra vi går nedover mot sletten øst for Alnaelva. Her ligger et par store gårder, et teglverk og et kloster med en liten og nybygd klosterkirke. Det er franciskanernes konvent som ligger der og klostrets klokke ringer mens svaret kommer fra den andre side elva — en mektig mangestemmet klang fra soknekirkene St. Nikolaus, St. Klemens, St. Laurentius, Mariakirken, Olavsklostret og Nonneseter kloster, hvortil slutter seg de dype toner fra St. Hallvardsdomen.

Det er St. Hallvards vigiliedag. Så dør klokkenes aftensang bort og vi går inn i kirken. En del franciskanermunker står der i sine korbenker — de forbereder seg til å begynne de vanlige korbønner. På hver side står de bak sine koralbøker der hvor oljelampen brenner, og rolig og stemningsfullt klinger deres stemmer gjennom koret og kirken. Av og til høres en stemme med en dypere tone — det er en eldre munk som anstrenger seg for å følge med sine yngre medbrødres lette stemmer.

Etter de første lesninger fra det gamle testamente reiser de seg og resiterer vekselvis tre av Davids sal-

mer som den andre delen av Kirkens tidligste morgenbønn, og så trer en av de yngre brødre fram med ansiktet mot alteret. Han står stille til de andre har satt seg. De gjemmer hendene i de vide kutteærmer og får no høre en levnedbeskrivelse av dagens helgen.

Han som står i midten begynner no å lese teksten fra Nidaros' breviaret, som vi enno har: Sanctus Hallvardus var født av adelige foreldre. Hans far het Vebjørn og hans mor Thorny. Hun var datter til hertug Gudbrand, som også var far til St. Olavs mor Asta. Hallvard var kysk og from og dypt rettferdig. Da han begynte å bli voksen hjalp han sin far. Han brukte to vekter for å unngå all urettferdighet, slik at han fikk mindre og broren mer når de delte gods.

Foreleseren stanser og alle munkene reiser seg og synger no vekselvis en antifone, en lovsang til St. Hallvard. De avslutter med den gamle lovprisning til Gud som tilkommer all ære.

Foreleseren fortsetter: Ved vårens begynnelse vil han besøke bygden på den andre siden av Drammensfjorden. Han går i båten da en fruktsommelig kvinne kommer farende og ber ham ta henne med seg. Han gjør dette med en gang — da kommer tre menn løpende og setter etter dem i en annen båt. Kvinnen forteller at de har anklaget henne for tyveri, hun er uskyldig. Den hellige tar henne da i forsvar overfor forfølgernes beskyldninger, men de blir så rasende at en av dem skyter en pil gjennom martyrens hjerte. De dreper også kvinnen og begraver henne ved strandbredden, men om den hellige manns hals binder de en stein og senker liket i dypet. Ved Guds nåde og martyrens fortjeneste blir det dog funnet flytende på vannet sammen med steinen.

Munkene i koret reiser seg, og kraftigere enn ellers synger de Te Deum som de pleier å synge til festdager.

Neste dag er 15. mai. Vi følger med de munkene som skal nedover. Byen med sine 3000 sjeler våkner. Røyk fra ljør og eldhus stiger opp — det er tjærebredde hus på alle kanter høyneloft, andre små og lave. I de kjolige morgentimer strømmer folk til fra alle kanter, fra geilene og gatene til sin katedralkirke St. Hallvard. De kommer fra sør, fra Kongsgården og Klement almenningen — de kommer fra den østre hovedgate Eyvastrede — det kommer håndverkere fra skomakerladene i nord og fra smedjeladene i vest — det kommer også kongens folk fra vestkanten, hvor gårdene er rikere og større og forsynte med stolper og søyler. De er steile og lukkede, for der bor godseierne fra Romerike og Follo. De er her enno, men snart skal de vende tilbake til gårdene sine. Her kommer provsten fra Mariakirken, rikets kansler, elevene fra klerkeskolene — ser vi ikke der hovedsmannen Hallkel Krøkedans? Abbeden fra Hovedøya står alt ved domens port og hilser på dominikanerprioren Asmund — vi selv følges med visegardean Ivar, Assuv Jonsson og sysselmannen fra Opplandet Andres Sigurdson Kyrning. De bor på østkanten under Ekebergåsen. Det er folksomt som på markedsdagene den første søndag i fasten. Og alle har de samlet seg på Hallvardsplassen for å feire festen for byens vernehelgen. De står ved den kirke de er så stolt av. Den har allerede passert sitt første århundre og er en stor basilika med tre skip og et tverrskip. Over krysset reiser et veldig tårn seg. Klokken tar til å kime og vi går

inn. Mange voksløys brenner på alteret og i det halv-runde kor i hvis midte vi så vidt ser St. Hallvardskorset, omgitt av mange blomster, slankt og rankt som en liten gotisk kirke.

Vi finner en plass ved sørveggen der hvor kongene er gravlagt i muren ved tverrskipet: Sigurd Jorsalefar og Magnus den blinde og Inge Krokrygg og Håkon den unge.

No kommer en høvdingskikkelse inn, biskop Helge. Det er en annen verdighet og myndighet over ham enn når han står på bryggen og ser sine skip legge an ved kaien eller ser dem seile fjorden ut med trelast og huder og tørrfisk. No er han hyrde, apostlenes etterfølger. Han kneiler foran alteret og forbereder seg til messen. No begynner den — langsomt og monotont hører vi biskopens stemme.

Festprekenen har sitt utgangspunkt i påskemysteriet med Kristi seir over døden. St. Olav stupte, men vant — St. Hallvard gav sitt liv, men seiret. Predikenen har vel skildret ham som en rettlivet mann som hadde sine meningers mot, som ikke gikk med på kompromiss. Han ofret ikke sin samvittighet i prøvelsens stund, derfor har han fått livets krone og et uforgjengelig navn.

Kraftig ljomer Credo gjennom katedralens hvelvinger — alle føler seg forent med St. Hallvard i sin tro, ved sine kristne idealer — som et ledd av de helliges samfunn.

Festdagen er forbi, men St. Hallvard blir ved å være deres forbeder hos Gud. Han høye herlighet stråler med heder over nord, heter det i et islandsk dikt: Heilagda manna dråpa.

Siden er det gått mange århundre og St. Hallvardsfesten ble etterhvert glemt. Munkene samlet seg ikke mer til korbønn i sin klosterkirke — hans livshistorie ble ikke mer lest — hans katedral sank i ruiner — hans skrin forsvant — hans messe ble ikke mer sunget, og byseglet med hans bilde ble ført til København. Men en ting forsvant ikke og kunde ikke forsvinne: St. Hallvards tro — den han bekjente og levde for. Og som han må også vi kjempe for de kristne idealer. Dertil vil vi som våre forfedre søke hjelp ved å påkalle hans forbønn — sammen med Hellig Olav og Hellig Magnus. For som det står i et islandsk dikt:

«Deres bøtter holder Norge oppe!»

Den med varme og begeistring framførte tale ble lønet med sterkt bifall, og stemningen ble understreket ved en gripende legende: «St. Thomas-kirkens klokke», fortalt av Andras Unterda på Valdresmål og aldeles mesterlig gjengitt av Inger Luise Abrahamsen. Så leste Wilfred Frialia opp en del festtelegrammer, bl. a. fra sokneprestene Landy og Boers, patrene Leo og de Poepe, St. Josefsøstrene og St. Franciskusøstrene og en del privatfolk. Hver på sokneprest pater Notensboom reiste seg og sluttet denne del av festen med følgende ord:

Det var den 16. april, Magnusdagen, vi feiret 100 års minne for den katolske kirkes tilbakevenden til landet vårt og festlighetene blir avsluttet med feiringen av 900 årsminne om hellig Hallvards død. Muligens er det en ren tilfeldighet, men jeg tillater meg å legge en symbolsk betydning i denne eventuelle tilfeldighet, at en norsk helgen står ved begynnelsen og ved avslutningen

av jubileumsfestlighetene. Disse to helgener, Magnus og Hallvard, forsvarer moderkirkens rettigheter her i landet og beviser at vår hellige kirke ikke er, som noen gjerne påstår, bare utenlandsk, men også hører heime på norsk grunn og fant der en frodig grobunn. At den samme kirke som avslutning på 100 års jubileet kan feire et 900 års jubileum er et bevis på at den ikke bare spenner over et tidsrom av 100 år, men at den samme kirke har stått ved inngangen til Norges storhetstid, ja, har vært med på å bygge opp et sterkt Norge, i det minste ved å danne sterke personligheter, som helt gikk inn for sine kristne katolske idealer og vernet om de kristne verdier. Disse to norske helgener retter en appell til oss om å ta vår tro like alvorlig og konsekvent som de har gjort det, selv om det skulde bety tapet av timelige goder, selv om det skulde koste livet. Nettopp ved sitt heltedige liv og sin død har de gagnet det norske folk mer enn tusener andre som søkte å berge sitt liv i denne verden. Ingen martyr uten boddel. Vi ser på en måte to tidsperioder torne sammen: Hallvard, representant for den nye kristne tid, og hans drapsmenn, representanter for den gamle brutale hedenske tid. Drapsmennene er glemt, men deres ugjerning lever enno. Hellig Hallvard stupte, men vant og han lever enno. Han er blitt et forbilde for all idealistisk innstilt ungdom, forbilde for alle kristne som setter rett over urett. Det gode og det onde torner stadig sammen, i alle tider, ikke minst i vår tid, og for å kunne komme uskadd gjennom disse brutale tider, må en eie en Hallvards mentalitet, Hallvardsmot. Da vil det bli knyttet innerlige bånd mellom 100 års jubileet og 900 års jubileet til styrke for vår katolske tro og Kirkens gjenreisningsverk her i landet, som vi alle må ta aktiv del i. Vi kan nok ikke reise et bedre minnesmerke over hans heltedige død enn ved å gjøre vårt eget liv til et levende vitnesbyrd om den samme katolske tro. Det vil den hellige Hallvard sikkert sette større pris på enn flagging fra alle offentlige bygninger, som Oslo by ikke hedret sin vernehelgen med.

Man gikk no over til et hyggelig selskapeleg samvær. St. Hallvardlagets dyktige styre forvandlet, bistått av en del foreningsmedlemmer, i en fart foredragssalen til et koselig oppholdsrom — bord ble flyttet inn og stolene gruppert om dem — snart satt alle godt plasert og kunde hengi seg til de mer materielle gleder. Som alltid derute hersket en glad og lys stemning, båret av en undertone av alvor. Til sist utløstes denne i «Gud signe vårt dyre fedreland», sunget unisont av hele forsamlingen.

Oslo bys vernehelgen var blitt verdig minnet på sin 900 års dag!

**NB. Neste nummer
av St. Olav kommer
først 10. juni.**

Til messe etter oldkirkelig skikk

Ved S.

Som et ledd i jubileumsfestlighetene ble der annen søndag etter pinse i St. Olavs kirke arrangert en messe etter oldkirkelig skikk.

Messen ble celebrert av pastor dr. J. Duin med ledsagende forklaring av pastor Hogenes. Det var reist et provisorisk alter i koret, så presten etter den tids bruk leste messen vendt mot menigheten.

Pastor Hogenes gav først en innledende forklaring over messens tilblivelse, hvordan den er blitt bygd opp over de verdenshistoriske begivenheter som tok sin begynnelse i nadverdsalen i Jerusalem den første skjærtorsdag — for over 1900 år siden. Der gis ingen høyere form for gudstjeneste, og uforanderlig i hovedtrekkene er den blitt feiret slik som i kristenhetens første tider inntil i dag. Og for at dette er kunnet skje er messen alltid blitt lest på latin. Ved oversettelser til de forskjellige språk kan det lett oppstå forskjellig oppfatning av ord og mening. Men den klassiske latin er uforanderlig. Og mange som har reist i fremmede land, sa pastoren, har sikkert følt seg lykkelig ved å finne sin messe uforandret, hvorhen han kom i verden.

Pastoren fortsatte videre med en ledsagende orientering gjennom messens forskjellige handlinger i dens tre hovedavdelinger: Innledningen, offerhandlingen og kommunionen. Det var gripende og oppbyggende å få lov til å følge en stille messe med så instruktiv og nøyaktig beskrivelse av den celebrende prests handlinger på et hvert stadium i messens gang.

Prekenen, som var bygd over teksten: «Jeg er den gode hyrde, som gir sitt liv for fårene» var en utdypning av messeofret, og en hyldest til Guds kjærlighet til menneskene.

Den vi vil vise vår kjærlighet gir vi gjerne en gave — når det gjelder Gud bringer vi ham et offer. Av alle folk og til alle tider er ofret alltid blitt betraktet som den høyeste form for Gudsdyrking. Gud foreskrev selv sitt folk de ofre de skulde bære fram, men de hadde bare verdi og sonekraft fordi de var forbildet på Kristi korsoffer, som ene kunne forlike oss med Gud.

...Intet viser så sterkt Kristi kjærlighet til Gud og til oss som hans offer — som det at han vilde være den gode hyrde som gir sitt liv for sine får. Og fra da av kan bare Kristi offer tilfredsstillende Gud. Men er de som lever etter Kristi tid ikke i stand til å vise Gud den høyeste form for Gudsdyrking og frambære offer? Våre protestantiske brødre hevder dette, men dertil er å si at «Kristus ikke kom for å oppløse loven og profetene, men for å gjøre dem fullkomne.» Han gav oss et nytt offer i stedet for de gamle og ufullkomne i seg selv.

Dette nye offer er den hellige messe, første gang frambåret i nadverdsalen. «Dette er mitt legeme som gis for dere» — «dette er mitt blod som utgydes for

dere» — disse to uttrykk er det samme som «ofres for dere.» Han gjorde seg selv til offerlammet og på apostlene seinere å gjenta det. Paulus taler også om et alter, bare de kristne har del i — og et kristent alter krever kristent offer, slik som profeten Malakias har sagt: Fra solrenning til solfall skal mitt navn være stort blant folkene, for på alle steder skal det ofres i mitt navn og bæres fram et stort spiseoffer.»

Disse ord er virkelig gjort i den hellige messe som uavbrudt oppfres fra solens oppgang til dens nedgang og på alle steder. Det er dette offer som gjør Guds navn stort blant alle folk, for det er Kristus selv som ofrer seg selv her til Guds for oss. Derfor hadde de første kristne et bilde av den gode hyrde over sine alter — vi har et krusifiks.

...At Paulus sier: «Kristus har ofret seg en gang for alle» utelukker ikke messeofret da Kristus er og blir den ene prest, som alltid ofrer det ene offer, som er ham selv. I den nye pakt følger ikke den ene prest etter den andre på grunn av dødsfall, ti Kristus dør aldri og trenger ingen etterfølger, så den nye pakts prester er ikke hans etterfølgere, men hans stedfortredere på jorden, hans redskaper. Det er alltid den samme Kristus som ofrer seg. Messen er ikke et nytt offer — «han har ofret seg en gang for alle» — men det samme som Kalvariets som varer inntil verdens ende.

Messen er den høyeste form for Gudsdyrkere fordi det stadig er den gode hyrde som gir sitt liv for fårene. Og det er etter Malakias spiseoffer. Som tegn på at Gud hadde behag i Israels offer fikk jødene spise av det — som tegn på at Gud har behag i Kristi offer får vi spise av det.

Messen faller derfor i tre deler: Først offeret — så tar Kristus det og forvandler det til sitt hellige legeme og blod og ofrer seg til sin himmelske Fader og til slutt får vi spise av det i den hellige kommunion.

Vi må forene oss i dette offer som vi i dåpen er blitt ett med Kristus. Og vi må være Gud takknemmelig fordi han ikke har oppløst de gamle ofre, men gjort dem fullkomne i den hellige Messe, så også vi kan vise Gud den høyeste form av Gudsdyrking.

Vi forstår også no hvorfor vi katolikker har streng plikt til å overvære messen på søn- og helligdager. Det er jo Herrens eget bud at vi skal helligholde søndagen, og det består ikke bare i det at vi ikke arbeider den dag. Det er den negative side — den egentlige helligholdelse består i at vi bruker vår fritid til å tenke mer på Gud og dyrke ham mer enn på de andre dager. Og siden messen er den høyeste Gudsdyrkelse og vi om søndagen er forpliktet til å gi Gud det beste vi har er det en selvfølge, at vi overværer søndagsmessen, det beste vi har.

Spørsmålet er ikke: «Hva gagner messen meg og kan jeg ikke være en god kristen uten den om søndagen?» Spørsmålet er: «Er det min plikt å bringe Gud et offer

100 års jubileets avslutning

dannet den foredragsserie som St. Olavslaget og St. Hallvardslaget hadde arrangert 9., 13. og 16. mai, og som fikk et meget vellykket forløp. Alle tre kvelder var det fullt besatt sal, og det var sjeldent mange ikke-katolikker til stede.

Første aften ble åpnet av St. Olavslagets formann, Erling Mikkelsen, som redegjorde for den tanke-messige bakgrunn for foredragsserien. Etterat Sta. Cecilia-koret hadde sunget en del påskemotetter — meget vakkert — gav formannen ordre til foredragsholderen dominikanerpater Lutz, hvis første foredrag gjaldt den katolske Kirkeidé. Til avslutning sang man unisont den vakre vårsang «No livnar det i Lundar».

I anledning den forestående St. Hallvardsfest ble den annen aften åpnet med St. Hallvardsangen. Kvelden ble ledet av St. Hallvardlagets formann, Wilfred Fiala. Foredraget var denne gang om «Messe-offeret». Til slutt foredrog mannlige medlemmer av Sta. Cecilia-koret gregoriansk sang.

Tredje og siste aften ble innledet med «Norvegia Catholica» sunget unisont. Umiddelbart etter leste Inger-Louise Abrahamsen følt og inderlig, men likevel sterkt og mektig, Ragnhild Foss' skjønnediktning «Til hundreårsfesten for att-reisingi av den Katolske Kyrkja i Noreg». Pater Lutz holdt sitt siste foredrag: «Den katolske moral».

Etter å ha takket foredragsholderen for den tjenst-villige hjelp han hadde vist da det gjaldt å realisere

planen om denne foredragsserie, gjorde St. Olavslagets formann seg til talsmann for alle de mange som følte taknemlighet for hva disse hundre års geistlige hadde gjort for å samle alle til én tro under én hyrde og derved arbeidet for å gjenopprette den brutte ytre enhet i kristenheten. Han rettet en takk til hs. høyærv. biskopen og til pater Lutz.

Formannen uttalte så: «Denne kveld fullender feiringen av hundreårsjubileet. Vi står foran det annet århundre i Kirkens nyere historie og foran en lang arbeidsdag — en arbeidsdag ingen av oss vil oppleve slutten av, men som vi ved intenst arbeid kan ta mektig del i. Store oppgaver ligger foran oss, men sikkert også store vansker. Det gjelder da å ha det rette grunnlag, det rette følge, — med bekjennelsen av vår Credo vil vi gå inn i den nye arbeidsdag.»

Etterat biskopen hadde mintes St. Hallvard i anledning av hans nihundreårsfest dagen i forvegen og pekt på at den katolske tradisjon i Norge egentlig ikke var ett hundreår men ni hundre år gammel, takket hans høyærverdighet på sin varme og hjertelige måte for den store interesse og deltagelse som Oslo Katolikker hadde vist under de kirkelige høytideligheter og de andre sammenkomster som hundreårsminnet var blitt feiret med. Han uttalte håpet om at de knopper og blomster som allerede hadde vist seg som følge av denne katolske manifestasjon, også måtte bli til rike frukter. Til slutt steg et kraftig fulltonende Credo opp fra hele forsamlingen.

n.

om søndagen?» og svaret lyder med vekt fra alle århundrens slekter: «Ja, det er min plikt!» Og når jeg er fullt overbevist om at jeg oppfyller den største plikt jeg har, når jeg ofrer til ham, da vil den hellige messe bli til stor velsignelse for meg, og jeg vil ikke unnvære den.

*

Kanskje det er gått flere som det gikk med under-tegnede ved denne messe. Det var som der åpnet seg en dør inn til mysteriet — til en dypere forståelse av den uendelige kjærlighet som ligger til grunn for denne gudstjeneste, hvor enkel skjønnhet, verdighet og opphøyd andakt er flettet sammen til en sublim helhetsvirkning — et manende: Sursum Corda. . .

Man kan tenke seg at de store messer: levittmesse, pontifikalmesse og requiemsmesse er blitt til i prakt-fulle katedraler, som krever en mer pompøs utfol-lelse av gudstjenesten. Men denne enkle offerhand-ling førte oss tilbake til kristenhetens første dager, da de troende ofte måtte trosse de største farer for å kunne feire sin hellige messe, og hvor den da na-turlig fikk dette intime og diskrete preg. Det var den rene kjerne, hvor alt tillegg av oppbyggende hjelpemidler var sløffet. Men hvor gripende var den ikke allikevel! Kanskje oppstod der i øyeblikket en kontakt med oldkirkens veteraner og oss nutids kristne, som i generasjoner intet har savnet av Kir-

kens nådemidler. Kanskje gikk der en varmebølge gjennom vårt sinn av takknemlighet mot disse våre fjerne brødre og søstre, de som feiret sin gudstjeneste i katakombene.

Et høytidsminne steg fram i sinnet om en messe i Calixtuskatakomben i Rom for mange år siden. Soknepresten i St. Olavs menighet, pastor Sund, cele-brerte dengang messen med pater Høgh, som var student ved Propaganda Collegiet, som ministrant og undertegnede som eneste kommunikant. Også da var følelsen av de helliges samfunn så betagende og nærliggende. Og gripende var det siden å vandre mellom de første blodsvitners gravsteder i katakombens labyrintganger.

Enno et inntrykk er uatskillelig knyttet til dette minne. Det var da vi vendte tilbake fra vår gang gjennom seklerne under jorden og stod med cam-pagnaen foran oss. Det var som om det var bredt et teppe av blodrøde valmuer over den, over mar-tyrenes graver. Et vakrere og mer symbolsk minnes-merke kunde det ikke tenkes.

Messen er endt. Vi vender tilbake til nutiden, til den blomstersmykkede St. Olavs kirke og til norsk salmesang. Og vi takker Gud for alt vi eier i vår kjære Kirke, «som står om enn tårnene faller». Måtte vi alltid forbli dens trofaste barn, selv om stormene atter skulde gå over den!

100 års jubileet feiret land og strand rundt.

Arendal.

Påsken, festenes fest, ble også hos oss feiret særs høgtidelig i år.

Som en forberedelse til påsken hadde vi menighetsretrett ved dominikanerpater Thorn. Disse retrettmøter var enestående godt besøkt og paterens alvorlige og gripende preken ble påhørt av en andektig og interessert tilhørerskare. Retretten ble avsluttet med høgtidelig innvielse til Jesu Hjerte.

Gudstjenestene 1. påskedag ble feiret så vakkert og verdig som mulig, med felleskommunion for menigheten i otte-messen og til høgmessen var kirken overfylt.

Menighetsfesten i anledning vår Kirkes 100 års jubileum ble av flere grunner henlagt til Hvite søndag. Den var enestående hyggelig og festlig fra først til sist. Men så var også hele menigheten, på få unntagelser nær, til stede. Vi var som en stor familie, eller som hr. Sørensen sen. uttrykte det i sitt kåseri, vi var alle som ledd i en kjede.

Festsalen var vakkert pyntet. Det var dekket et festlig bord pyntet med blomster og på den ene veggen over talerstolen var anbrakt en stor, vakker dekorasjon, malt av sr. Sigrid, en av våre flinke skolesøstre. Her så man framstilt korset, den gyldne kalk og den hvite hostie, og stråler fra korset bredte seg ut til alle vårt lands kirker, fra den største til den minste.

Festen ble åpnet av soknepresten, pastor Bergwitz, som ønsket velkommen, hvoretter salmen: «Vi elsker vår Kirke» ble sunget. Deretter holdt han festtalen som var en interessant oversikt over Kirkens historie i vårt land gjennom disse hundre år. — Så fulgte de andre poster på programmet slag i slag.

Det vekslet med taler, sang, god bevertning, musikk og opplesning. Særlig må framheves frk. Lillemor Bratsbergs utmerkede opplesning av prolog, hr. E. Sørensens kåseri, og hans poetiske dikt til menigheten, hvor han i mange vakre ord tølket Kjærligheten, samt hr. Rolf Andersens utmerkede deklamasjon. Men det vakreste var kanskje barnas festhilsen der de sto syngende under den vakre vegg-dekorasjonen og løftet sine små hvit-gule flagg opp mot korset. Der ble også utloddet 2 eksemplarer av «Norvegia Catholica» til stor glede for de heldige vinnere.

Den hyggelige og minnerike fest ble avsluttet med salmen: «Gud signe vårt dyre fedreland.»

E. K. N.

Bergen.

Så skal jeg få lov å fortelle litt om festlighetene her i Bergen. Den 16. april måtte altså pasjonstanken tre litt tilbake, for å gi plass for en varm takk og hyldest til den sakramentale Frelser, som fant uttrykk i en vakker sakramentsprosesjon innen kirken med stor tilslutning fra hele menigheten. Der manglet hverken blomsterpiker eller små ministranter. Alt gikk så pent. Påskedag var også en skjønn dag, da høymessen med Te Deum var høydepunktet. De øvrige festligheter var jo henlagt til Hvite-søndag. Den opprant da også med strålende sol og blå himmel — noe vi ikke har sett på lang, lang tid! Og den fikk den vakreste begynnelse den kunde få! Barnas første

Kommunion. Denne begivenhet er jo så herlig i seg selv, og menigheten sluttet seg så tallrik til at det var rent gripende. Etter messen gikk alle i prosesjon ut av kirken, korset, ministrantene og de små førstekommikanter først, og hen til *Pater Stubs* grav. Der holdt herr *Rosasco* tale og graven ble bekranset med en vakker sølvgrå krans av renmose, hvorfra noen gylne påskeliljer likesom spiret fram. Det var en stor skare som tok del i denne hyldest av den store kirkebygger, og sangen (Der går en helteskare) lød så kraftig ut i den stille, solklare søndagsmorgen.

I løpet av de siste dager hadde festkomiteen arbeidet iherdig med å pynte salen, og utover dagen ble så den siste hånd lagt på verket — blomster satt i vaser osv. og da hadde alle god grunn til å være stolte av sitt verk. Det var virkelig både hyggelig og interessant. Rundt på veggene var det gule og hvite guirlander opphengt. Midt foran sceneteppet hang et stort bilde av den hl. Fader, smykket med draperier i de pavelige farger, og på veggene nedover hang misjonens høyerverdigste biskoper og deretter en mengde små og store fotografier av alle, eller av de fleste av alle de prester som har virket i Norge og især i Bergen. Det var så interessant. En deilig duft av frisk bjerk slo imot en, når en kom inn, bjerkegrener prydet nemlig veggene, og små bjerketrær dannet avslutning på salen. I den var det gruppert små bord, ca. 20, med stoler omkring, så det hele gjorde et stemningsfullt og hyggelig inntrykk.

Klokken 7 skulde festen ta til. Det hadde meldt seg vel 100 mennesker, så salen var full, men ikke overfylt. Festen ble åpnet med noen vers av «Norvegia Catholica». Deretter ble *Grant Leas* vakre prolog framsagt på en utmerket måte av Sofie Håland. Så kom et utdrag av *Hollers* vakre Olavskantate. Etter meget strev var det lykket å finne 6 unge piker, som sammen med 10 barn av 5. 6. og 7. klasse og et par søstre hadde øvet den inn. En annen ung pike deklamerte mellomstykkene, og fru *Bonnevie* var så smill å spille piano til. Det var således «litt av hvert» som dukket fram fra sceneteppet for å ta oppstilling. Heldigvis gikk det godt, den ble mottatt med stor velvilje fra tilhørerne. *Herr Joys* holdt så et fengslende foredrag om det katolske Bergen i middelalderen, og han tok oss med på en ridetur sammen med Kardinal Vilhelm av Sabina og ga oss en god oversikt over datidens Bergen. *Herr Rosaseo* holdt et utmerket foredrag om Kirkens gjenreising, og det var så meget mer interessant som han selv jo har opplevet den største del. Så var det vakker musikalsk underholdning av herr de Martens og herr Branvik. Inni mellom var det så selskapeleg samvær med taler og bevertning. Det var svært god stemning, og avslutningssangen «Gud signe vårt dyre fedreland», ble til en varm bønn for Kirken i Norge.

L.

Drammen.

Kirkens 100-års jubileum ble på en særdeles høytidelig og verdi måte feiret av St. Laurentius menighet i Drammen. Som sokneprest *Laudy* allerede noen uker iforvegen hadde betont, måtte menighetens deltakning i jubileet i første rekke komme til uttrykk i felleskommunionen, en intens

fykking omkring det mysterium som til alle tider har vært Moderkirkens levende og livspredende hjerte, og som gir innhold og mening til Kirkens liturgi.

Således ble felleskommunionen festens høydepunkt, men i en liturgisk ramme som St. Laurentius kirke vel neppe noensinne har sett maken til. Dagen i forvegen, påskelørdag, hadde soknepresten hatt den lykke å oppta en konvertitt som første påskedag skulde motta den første hl. kommunion sammen med sin lille stedatter. Ført av prest og ministranter gikk den yndige hvitklede lille bruden oppover kirkegulvet, mellom sine foreldre, mens alteret strålte i glansen av mer enn sytti kjerter. Et særdeles gripende moment var det, da den unge førstkommunikanten gikk fram til alterskranken mellom far og mor, mens to av hennes små brødre holdt kommunionduken, og den eukaristiske Frelser for første gang forente barn og stemor i det hjer-tenes samfunn som hviler på Kristi mystiske legem.

Også høgmessen ble en opplevelse av de sjeldne. Sangkoret utførte på ypperlig måte Missa «Vide humilitatem» av Peter Sinzig og soknepresten skildret i en begeistret preken Kirkens tilbakevending til Norge, mens han samtidig i takk og ærbødighet vakte tillive minnene om de første årene av katolsk menighetsliv i Drammen, da pastor Hermann Henrik Wüller som menighetens første prest la grunnlaget til menigheten.

Andakten hadde igjen samlet mange folk som dypt grepet overvar førstkommunikantens innvielse til Guds hl. Mor Maria.

Aldri har vel St. Laurentiuskirkens festsang runget så kraftig gjennom det vakre kirkerommet som denne dagen:

Løft hjerte og tanke glad mot sky!
La minnenes toner klinge!
Fra helligdom kjær i Hallvards by
de budskap i dag vil bringe.
Til fest står vi samlet i dens ly,
mens sjelen mot Gud seg svinge!

En som var med.

Kristiansand.

St. Ansgars menighet holdt uken før palmesøndag en liten retrett, med to meget godt besøkte andakter i St. Josef-søstrenes kapell ved pater *Novatus O.F.M.*, som for anledningen var kommet ned fra Oslo. Hans velformede og dype foredrag ga oss både en gagnlig oppstrammer i vår egen livsførsel og en rik innføring i og forberedelse til Pasjonsukens mysterium.

Menigheten bor til dels spredt, og reisevanskelighetene gjorde sitt, men for de som så seg anledning til å komme, — til å følge Påskeliturgien gjennom lidelse, død og jublende oppstandelse, ble det en rik opplevelse, og enno rikere denne gang fordi påsken i år var kombinert med feiringen av 100 års jubileet. Også mange utenfor menigheten var møtt fram til gudstjenester og andakter i helligdagene. Soknepresten, pater Boers, forrettet alle dager.

Påskekukens høydepunkt var naturlig nok høgmessen påskedag. Altrene var vakkert pyntet med et veld av blomster — søstrene hadde på den mest underfulle måte så og si stampet dem fram av jorden — og i bakgrunnen lyste de pavelige farver. Pater Boers ga i sin preken uttrykk for vår takknemlighet mot de menn som tok opp arbeidet for

Kirkens gjenreising i Norge, — pionerene som tok det tyngste løftet. Steinen ble sandelig veltet bort fra graven, — det ble slått en bresje i muren av århundredes forbud og fordommer. Måtte dette mane oss til fortsatt virksomhet og framgang i Kirkens tjeneste.

Etter andakten var det fest i prestegården for menigheten — stor fest. Arrangementskomiteens formann regnet raskt ut at det no var 41. året hun virket som sådan, — så rutinen var i orden.

Pater Boers ønsket oss hjerlig velkommen. Der ble lest opp et vakkert dikt i anledning av dagen. Soren skriver *Løvland* tolket så på en ypperlig måte våre følelser overfor Kirken — hva den betyr for en katolikk. Den er virkelig *Moderkirken* som vi kan komme til med våre gleder, våre vanskeligheter og bekymringer, og alltid være sikker på å få hjelp.

Deretter fulgte bevertning, — kaffe, smørbrød og kaker i overflod. Etter en røyke- og rydepause, ga soknepresten til beste et spirituelt og fengslende kåseri i lysbilder og ord om Kirkens utvikling i Norge siden gjeninnføringen, og selvfølgelig da spesielt om forholdene i Kr.sand.

En god fest — — —

Deltaker.

Porsgrunn.

Påskehøgtiden ble en strålende minnerik festtid for menigheten i Porsgrunn. Etter i hele vinter å ha holdt gudstjenestene i menighetslokalet og søstrenes kapell p. g. a. brenselssituasjonen ble den vakre Vår Frue kirke, palmesøndag, igjen tatt i ordinært bruk. Kirkesøkningen har i hele påskeuken vært meget god og nådde klimaks 1ste påskedag. Ved messen var kirken praktisk talt fylt av katolikker med større antall kommunikanter enn noengang før. Kirken var usedvanlig vakkert pyntet med levende blomster og lys, og høgmessen, hvor kirken var fylt til siste plass, vesentlig av katolikker, ble en høgtidsstund av de sjeldne. Kirkecoret var forsterket med en del lyse, kraftige, herlige sopraner og da altstemmene p. g. a. sykdomsforfall i siste liten fikk noen vanskeligheter, stilte sangerinnen, fru *Margareth Linge* sin prektige stemme til disposisjon på korteste varsel. Ved dirigentens forfall overtok den unge *Tormod Linge* taktstokken, og med vår gamle, trofaste organist *Nilsen* ved orgelet framførte koret den vakre og vanskelige Mitterers missa dominicalis på en aldeles fremragende måte. Ved aftenandakten framførtes *Te Deum*, menigheten innviddes til Jesu Hl. Hjerte og koret sang pater Lutz's «Bonn for Norge». Etter aftenandakten samledes menigheten i det festlig pyntede foreningslokale. Programmet vekslet med prologer, taler, deklamasjon og sang, hvor sr. *Gonzaga* avslørte seg som en dyktig og meget produktiv forfatter. Pastor *Recktenwald* ønsket velkommen, og talen for dagen ble holdt av *C. Hugo Weber*. Taleren nevnte at i vår festglede var det først og fremst takknemlighet som besjelet oss på denne dag. Tusen foll takk til vår Herre og Gud som i sin uendelige godhet og nåde, for 100 år siden igjen lot tenne en gnist av sin kjærlighets ild i vårt og Hellig Olavs elskede fedreland. Takkens tanker gikk forøvrig som en rød tråd gjennom hele talen. De gjalt såvæll de første pionerer som de som seinere med tro, mot og offervillig begeistring bare hadde en hensikt, den å spre sannhetens lys over Norge. Spesielt framheves menighetens grunnlegger pastor Bloms banebrytende

arbeid og de hjertegode St. Josephsøstres over 50 årige innsats i denne by. Taleren konkluderte til slutt med en takk til menighetens noviserende sokneprest herr Recktenwald, som i 44 år uavbrutt har vært i aktiv tjeneste i Norge, hvorav de siste 18 år i Porsgrunn. Tross de pinaktige tider lot den materielle bevertning heller intet tilbake å ønske, og da den store forsamling til slutt sang: Gud signe vårt dyre fedreland, var alle enige om at en var et kjært minne rikere.

W. & Co.

Stabekk.

Det hærtværende ledd av St. Olavsforbundet feiret den katolske kirkes 100 års jubileum søndag den 11. april. Det strålende vårvær dannet en vakker ramme om festen. Møtet åpnet med andakt til alterets sakrament, forrettet av biskop Mangers, assistert av sokneprestene Rommelse og Sund. Etter andakten samledes man i prestegården hvor det var festlig pyntet og dekorert med bånd i pavelige farger. Formannen, disponent *Markussen* ønsket velkommen og gav ordet til pater Rommelse som innledet med å si at dagen var en gledens dag for norske katolikker. De er kirken meget takknemlig for all den hjelp og trøst den har ytt dem i livets vansker. — Festtalen «Vår Kirke og tro», ble holdt av disponent *Markussen* som i fengslende ord minnet kristendommens innførelse i Norge og hl. Olavs kamp for den skatt han selv var lykkelig over å eie i den katolske tro. Talen etterfulgtes av sangen «Vi elsker vår Kirke». Så kom aftenens clou. En jubileumskantate, forfattet av frk. *Sigrid Try*, komponert av organist *Olafsen*, ble sunget av et blandet kor. De høstet livlig applaus. — Etter matpausen satte *Olafsen* seg til pianoet og førte oss inn i musikkens verden, mens et glass vin til hver ble servert.

Biskop Mangers manet i sin tale til slutt enhver til å være tro mot Kristus og hans Kirke. Man må aldri gå på akkord, men trofast oppfylle sine plikter mot Kristus og Kirken. Som avslutning ble *Credo* sunget av samtlige.

Sekr.

Stavanger.

Vårt kirkejubileum er i Stavanger blitt feiret med all den inderlighet og samtidig festlighet som en liten menighet kan oppvise. Festlighetenes ytre ramme dannedes av et forberedende triduum i pasjonsuken, 3 festgudstjenester på selve høgtidsdagen og et festmøte om kvelden.

Vår sokneprests hjertevarme, manende ord ved enhver av disse anledninger vil sent gå oss av minne. Under det forberedende triduum la han oss særlig på minne å vitne for verden om vår hellige katolske religion ved i vårt daglige liv å være levende eksempler for andre, ved vårt bønneliv, vår trofaste oppfyllelse av søndagsplikten og framfor alt ved ofte å motta vår Frelser i den hl. kommunion. Særlig vil vi erindre sokneprestens sammenlikning av de kristne slekters liv med et alltid fortsatt stafettløp, hvor det er enhver generasjons oppgave å bringe troens fakkellampe videre til den neste.

Påskemorgen var menigheten møtt til felleskommunion. St. Franciscussøstrene hadde med kjærlige hender smykket vår lille kirke med alt det deiligste av vårens blomster og med de vakreste paramenter kirken eier, og slik vedble

kirken å være gjennom hele påskeuken inntil barnas første hl. kommunion på Hvitesøndag. Kirken ble også fullsatt til høgmessen, så at mange måtte stå, idet også mange anderledes troende hadde innfunnet seg. Kirkens sangkor som teller meget gode stemmer blant St. Franciscussøstrene framførte Vrankens messe «O, quam gloriosum est regnum». Det ble en høytidsstund takket være herr *Helland* som for anledningen hadde inntatt organistens plass. Soknepresten la oss i festdagens skjønne preken på sinnet å vitne om kirkens oppstandelse ved Kristi liv i oss, idet vi viser kraft og sikkerhet i vår tro og enhet i innbyrdes kjærlighet utover alle de skranker menneskelige forhold skaper.

Ved festandakten om ettermiddagen var menigheten samlet for å innvies til Jesu helligste Hjerte og i Te Deum fant alle utløsning for sine følelser ved denne anledning. Fra Frelserens velsignelse av oss alle i sitt høyhelligste sakrament begav vi oss umiddelbart over i festlokalet til aftenens store møte.

B.

Festmøtet i foreningslokalet etter andakten hadde samlet så godt som hele menigheten med pårørende.

Allerede de festlig dekkede bordene, holdt i gult og hvitt som vi benket oss om, gav oss en forsmak på at her var det virkelig laget til fest.

Pastor v. d. *Burg* ønsket oss velkommen i hyggelige ord så stemningen kom med en gang. Etter en sang for dagen ble en vakker prolog lest med varme og innerlighet av en av menighetens damer. Såvel sangen som prologen gav løfte om at arven som atter var blitt løftet for hundre år siden skulde bæres videre fram i tro på at bare den kunde gi landet en så lykkelig tid som den før hadde gitt for hundreder av år tilbake. Så gled teppet tilside og vi fikk se et yndig tablå hvor de pavelige og norske farger og drakter sammen med ord og melodi gav uttrykk for den bærende tanke: *Norvegia Catholica*. Det var barna som ved sin sang og deklamasjon hyllet og takket sin Kirke — et betagende innslag i festens ellers så rikholdige program.

Aftenens viktigere innhold fikk vi i form av et meget interessant foredrag av fhv. *politimester Helland* om «Stavanger i Middelalderen», dengang det var bispesetet som særpreget byen og skapte liv og vekst i og omkring den. Det var en fornøyelse å følge foredragsholderen på turen rundt i vår gamle, kjære stad, og herr *Helland* fikk mange katolske hjerter til å slå varmt ved å høre nærmere om hva Kirken den gang var for land og folk. Tanken på dikterens ord: «Hva Norge var, det skal det atter vordre» steg nok opp i manges sinn som en naturlig utløsning for den lengsel som griper en især også på en slik dag som denne. Foredraget var forøvrig også meget interessant for dem som ikke er Kirkens barn, og jeg er sikker på at de fleste av oss fikk lyst å høre mere.

Middelalderen var så igjen på programmet. «*Dei stod på Stiklestad*» ble framsagt med varme og glød og fikk sitt velfortjente bifall. Så ble biskopers og presters arbeide før og no i løpet av hundreåret minnet og takket i diktform. I tilslutning hertil ble så våre egne prester *Dietrich* og v. d. *Burg* takket av to små bunadkledde smågjenter, som med hver sitt lille vers overrakte pastorene skjønnere roser. I det hele tatt var det unge katolske Norge med sin hyllest. — og det så friskt og djervt at det var en fornøyelse.

«Sjelen ved skillevegen» — et lite drømmespill til alterets ære innledet og avsluttet med pianomusikk ved herr Helland, ble nydelig spilt av tre unge damer. Det var stemning og farge over det hele og en rik nyan-sering som var helt forbausende, så iscenesetteren har ære av sitt verk. Det var en liten opplevelse.

Som en ser var det ikke så lite som ble bundt. Og enda har vi ikke snakket om det såre viktige i disse tider: maten. Det må ikke ha vært lite arbeide som lå bak før vi alle satt velfornøyde ved vårt bord og lot vårt fest-krigs-måltid smake. Vi var jo temmelig mange, salen var proppfull, men det hele gikk knirkefritt og fint. Pastor v. d. Burg sa da også i sin utmerkede tale at vi i det hele tatt ikke måtte glemme dem som hadde arbeidet i det stille før en slik fest, og det er så sant. Jeg er sikker på jeg har alle med meg når jeg sender Moder og alle søstre vår varmeste takk.

Ellers veksledes med musikk og sang. Herr Helland fortjener alles takk også for hva han gav oss ved pianoet i noen vakre nummere. Programbladets sanger: *Norvegia Catholica*, *Ein heimstad* hev Herren for folket sitt bygd og *Vi elsker vår Kirke* ble sunget unisont med glød og begeistring. *Timene fløy* og så fikk vi enda en koselig stund med kaffe og «røyk og radl» på godt stavangersk, så intet var glemt. En av menighetens damer fikk herunder latterbølgende i sving da hun syngende og gråtende minnet oss om de gode, gamle dage.

Tiden fløy så altfor fort så da pianoet spilte «Gud signe vårt dyre fedreland» som vi alle av hjertet stemte i, var klokken blitt så mange at vi måtte tenke på heimturen etter en vellykket og helt igjennom nydelig fest.

Mix.

Sylling.

I Sylling forløp St. Hallvards-jubileet på den festligste måte. Mange av Syllings innbyggere hadde funnet vegen til høymessen i St. Hallvards kapell, som var vakkert utsmykket. Der var kommet ministrant fra Oslo, og der var kommet skolebarn som sang under messen, — et bevis på lærernes, foreldrenes og barns enestående velvilje overfor menigheten i Sylling. Pater Leo van Eekeren holdt en kraftig og appellerende festpreken, hvor St. Hallvard ble tegnet som den helt og det ideal all norsk ungdom bør søke å etterlikne. Etter messen var der sakramental velsignelse, og det var gripende å høre skolebarna være med på å synge *Tantum ergo*.

H.

Tønsberg.

I Tønsberg ble feiringen av hundre års jubileet for den katolske Kirkes tilbakevending til Norge innledet med en folkeretrett som ble holdt av pater *D. Boers* fra Kristiansand i dagene 14., 15. og 16. april. Menighetens deltagelse i retretten varover all forventning god. Pateren talte alvorlig og gripende. Han forsto det å tolke Jesu ord: «Hva gagnar det mennesket om han vinner hele verden, men tar skade på sin sjel.» Retretten ble avsluttet palmesøndag under ettermiddagsandakten, hvor pateren rettet en manende appell til oss alle om å slutte opp om Jesu Hjerte andakten, alle andakters kjerne og midtpunkt. Vi må hergjennom få lov til å rette en dyptfølt takk til herr pater Boers for disse retrettens nådegaver, som var den beste forberedelse til fei-

ringen av hundreårsjubileet, og som har etterlatt seg varige spor i menigheten. Her takker vi også meget herr professor *Riedel*, frk. *Randi Engevik* og frk. *Ingrid Eklund* for den musikalske assistanse som de ydet under retretten.

Etter denne utmerkede retrett var alle betingelser og forutsetninger gitt til at feiringen av jubileet ble helt skjønn og vellykket. Og det ble den også. Den 1. påskedag var her over all forventning storartet. Festen fikk sitt høydepunkt i festhøgmessen, hvor det under herr professor *Riedel's* ledelse ble oppført den store «Kroningsmessen» for soli, solokvartet, kor og orgel av *W. A. Mozart*. — Vi har — siden pastor *Heiss* kom til Tønsberg — vært vant til å høre minnesmerker av den liturgiske tonekunst her i St. Olavskapell, men denne, vårt sangkors prestasjon 1. påskedag, har slått alle rekorder og overgått alt det vi hittil har opplevd i denne henseende. Det kan ikke beskrives, det må en selv høre. Kunstneren professor *Riedel* har den gang gitt sitt aller beste, og vist seg som den fullendte organist, både som korets leder og dets fremragende instruktør, som også som organist. Herr professor *Riedel* er den, som kan tolke *Mozart* som neppe en annen kan gjøre det. Han henter det ut av komposisjonen hva komponisten har lagt inn i den, og gir dermed kirkemusikken det oppløftende, festlige og andaktstemmende preg, som oppfyller alle dem som har anledning til å høre ham. Og for det takker vi ham så hjertelig. — Ved siden av herr prof. *Riedel* må her nevnes frk. *Randi Engevik*. Hun fortjener likeledes alles takk, anerkjennelse og beundring. Alltid beredt og tjenestvillig stiller hun seg som fremragende sopransolist uselvisk til vårt sangkors disposisjon. Takket være henne at herr prof. *Riedel* kunde oppføre «Kroningsmessen» som stiller meget store krav til sopransolisten. Men frk. *Engevik* mestret dem, og med sin rene og solvklare stemme sang hun påskegleden og jubileumsgleden inn i våre hjerter og sjeler. Og for det takker vi henne så meget.

Festhøgmessen 1. påskedag ble holdt under meget stor tilslutning. Allerede en halv time i forvegen var kirken fylt til trengsel. Den var vakkert pyntet med blomster og guirlander, men kunde dessverre ikke på langt nær romme alle som søkte hen til den. Til graduale sang frk. *Engevik Mozart's* vidunderlige «Alleluja». Soknepresten pastor *J. Heiss* framholdt i sin festpreken jubileumsdagens realitet og betydning. Etter høgmessen sang sangkoret sitt glansnummer, det store «TeDeum» av *W. A. Mozart*, og deretter «Tantum ergo» nr. II. av samme komponist. Med sakramental velsignelse og «Gud signe vårt dyre fedreland» ble den enestående skønne formiddagsgudstjeneste 1. påskedag avsluttet.

Etter festandakten om ettermiddagen samledes vi til et festmøte i «Folkets Hus». Også der hadde vi fullt hus. Etter at soknepresten der hadde åpnet møtet og ønsket velkommen, holdt herr *Carsten Abrahamsen* et meget interessant foredrag om «Tønsberg katolske minner», og han fortalte om Tønsberg menighets tilblivelse, vekst og utvikling. Han skal ha megen takk for dette lærerrike og opplysende foredrag, likeledes for all hans personlige innsats for Kirkens hl. sak. Ut på kvelden gledet herr prof. *Riedel* oss med noen klaverstykker, framført med mesterskap. Likedan sang frk. *Randi Engevik* til alles glede noen norske folkeviser, utmerket akkompagnert av frk. *Ingrid Eklund*. Med «Vi elsker vår Kirke» ble denne riktig hyggelige og vellykkede menighetsfest avsluttet. Og vi gikk heim med gleden i hjer-

tet over å ha opplevd en enestående fest- og jubileumsdag. Vi takker på det hjerteligste alle dem som på noen måte har bidratt til festen. Især takker vi herr pastor Heiss, herr prof. Riedel, frk. Engevik og frk. Eklund og hver enkelt av sangerne, men også alle dem, som har arrangert og satt istand den vellykkede festaften.

Fru S. J.

Trondheim.

100 års jubileet for Kirkens tilbakevending til vårt land ble feiret her i Trondheim mer i all stillhet, så at det var kun menigheten som kjente til feiringen av jubileet på påskedagen. For anledningen var både soknekirken og søstrenes kappel vakkert utsmykket med blomster, kranser, og lys. Særlig må framheves den smakfullt og kunstneriske utsmykning av koret og høyalteret i søstrenes kapell med hvite hortensiar.

Hans høyerværdighet den apostoliske prefekt mgr. Witte, var i anledningen kommet hertil og holdt påskedagen pontifikalmesse med sokneprest Deutsch som diakon og søstrenes rektor pater Hallauer som subdiakon.

En pontifikalmesse er en forholdsvis sjelden ting heroppe så det var litt av en opplevelse for de fleste.

En særlig honnør må ministrantene ha. De utførte sin ikke lette oppgave på en utmerket måte.

Hans høyerværdighet holdt en kraftig preken, hvor han først mintes kirkens første kampfulle år hvor både prest og leg måtte ha en helt ukuelig vilje og et stort pågangsmot. En katolikk dengang ble sett på som noe rart, en katolikk mistet sin stilling, ble dårlig likt og måtte tåle mangt og meget.

Videre mintes prefekten kirkens mange og store prøvelser gjennom tidene, ikke bare motgang fra andre kirkesamfunn, men også f. eks. moralske nedgangstider og politiske bevegelser som alltid har motkjempet kirken. Etter en kortere forklaring om hva den katolske kirke vil i vårt land, sluttet prefekten med å minnes de, prest og leg, som no har forlatt denne verden, etter en lang og tålmodig kamp for kirken i de første 100 år i vårt land.

Om ettermiddagen holdtes pontifikalandakt. Herunder meddelte prefekten høytidelig den pavelige velsignelse.

Som ledd i jubileet holdt prefekten 2. påskedag prælatmesse i søstr. kappel. Høgmessen 2. påskedag i soknekirken var også viet jubileet.

Under alle gudstjenester utførte søstrenes sangkor sine saker meget godt. Til tross for deres krevende arbeide i sykepleien har de likevel avsett tid til øvelser for jubileet. Under pontifikalmessen ble utført en tostemmig messe med et trestemmig offertorium. Også under pontifikalandakten og prælatmessen 2. påskedag var sangen meget god. Her ble utført bl. a. flerstemmig Regina coeli, «O Salutaris», foruten den gripende påskesekvens. Da jubileet ble feiret i all stillhet, bortfalt menighetsfesten. Vi håper at det blir en beleiligere tid til det en annen gang. Til slutning håper St. Olavs menighet at samtlige menigheter har feiret jubileet på beste måte, og at jubileet har etterlatt blivende verdier i oss for framtiden.

J. K.

Også i de øvrige menigheter i Mellom-Norge ble jubileet feiret med minnetale, Te Deum og innvielse til Jesu høghellige hjerte. I Molde hadde våre gode søstre, arrangert et lite festmøte for menigheten etter andakten den annen påskedag.

X.

Hechjemme —

Hamar. Den 6. mai ble det i St. Torfinns kirke feiret rekviemmesse over sokneprest van der Vlugt. «Hamar Stiftstidende» bringer følgende referat: «I St. Torfinns kirke ble det i går feiret høytidelig rekviemmesse over avdøde katolsk sokneprest Hugo van der Vlugt ved biskop dr. Jac. Mangers, assistert av patrene de Paepe, Notenboom og Bzdyl. Foruten den katolske menighet hadde tallrike protestantiske venner av den avdøde innfunnet seg i den vakkert smykkede kirke. Biskop Mangers som holdt minneprekenen, tok sitt utgangspunkt i Johs. 16, 33: «I verden har I trengsel, men vær frimodige! Jeg har overvunnet verden.» I gripende ord tegnet han bildet av den sympatiske og fromme prest som ved sin rike kristne personlighet ble gjenstand for kjærlighet og hengivenhet i vide kretser også utenfor sin menighet. Bare vissheten om at døden for denne trofaste Guds tjener betydde det evige livs soloppgang, kan mildne smerten over tapet av et så edelt og verdifullt menneske. — — Pastor van der Vlugt var hollender, født i 1904. Han ble ordinert i 129 og kom samme år til Norge. Til Hamar kom han i 1939 som sokneprest i St. Torfinns menighet, etter først å ha vært koadjutor (hjelpeprest) i Bergen 1929—31, sokneprest på Stabekk 1931—32 og i Haugesund 1932—39.»

Trondheim. Et sorgens budskap kom til menigheten her i Trondheim på Hvitesøndag. En av våre trosfeller fru *Florense Haarberg* døde natt til Hvitesøndag etter et langt sykeleie. Med fru Haarberg er en god og trofast katolikk gått bort. Hennes dårlige helbred gjorde vel det at hun ikke kunde delta aktivt i menighetsarbeidet, men i det stille har hun utrettet meget. Fru Haarberg var født i England. Men de fleste år bodde hun i Norge med sinn som var norsk. I 1929 omkom hennes mann ved en skipsulykke, og to år etter, hennes eneste datter som døde i en ung alder. Det var et stort slag for henne no da hun hadde mistet sine to kjære. Og med en vaklende helbred har hun kommet seg igjennom de siste årene, inntil hun Hvitesøndag ble kalt heim til Gud. Hun døde styrket med Kirkens hellige nådemidler. Hun ble bisatt fra heimen et par dager etter til St. Elisabet hospitals likkapell. Sokneprest Deutsch holdt en kort sørgeandakt i heimen, hvoretter båren ble ført til det vakre kapell hvor en bønn for avdødes sjelero ble bedt. Til slutt ble sunget «A tenk når engang samles skal». Begravelsen fant sted fredag 7. mai fra St. Olavskirken under en enestående stor deltakelse av slekt og venner. Skjønne kranser dekket båren, som var omgitt av brennende lys. Rekviemmessen ble forrettet av sokneprest Deutsch. Etter messen holdt soknepresten en gripende liktale: «Vi synger om livet, vi gleder oss over symbolet på livet, og likevel står døden med hele sin fryktelige virkelighet foran oss. Vi går alle graven imøte, vi og hele verden, og i dag ser vi rundt omkring oss hvorledes døden holder en fryktelig høst. Men påskebudskapet forteller oss om oppstandelsen. Påsketiden forkynner oss høytidelig våre kjæres, vår egen og hele verdens oppstandelse til evig liv, et liv i lykke og fred, til et liv i uendelig herlighet og glede. Hvis Kristus ikke er oppstått, oppstår heller ikke de døde, og når de døde ikke oppstår, så er Kristus heller ikke oppstått. For oss alle er dødstimen den store time i vår tilværelse, da ser vi nemlig den evige herlighet, det evige liv som vi bærer i oss ved de hl. sakramenter. — Etter liktalen ble absolusjonen meddelt, og under sørgepostludiet og klokkenes sjeleringing ble båren båret ut, fulgt av det store følge. På Lademoen kirkegård fant så jordfestelsen sted. Etter jordpåkastelsen ble nedlagt krans fra St. Olavs menighet med takk for alt. Til slutt ble sunget «Så ta da mine hender».

J. K.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo